

УДК 658

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-274-276

КРИМЧАК Л. А.

Хмельницький національний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті визначено сутність інформаційного забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства та обґрунтовано його значення в процесі прийняття управлінських рішень. Запропоновано власне визначення даної категорії. Досліджено основні функції інформаційного забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання. А також запропоновано поетапний його розгляд з врахуванням впливу чинників зовнішнього середовища.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, економічна безпека, інформаційні потоки, зовнішньоекономічна діяльність.

KRYMCHAK L.

Khmelnitskyi National University

INFORMATION SUPPORT FOR MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF EXTERNAL ECONOMIC ACTIVITY OF DOMESTIC ENTERPRISES

The article is devoted to the study of information support for management of economic security of external economic activity of domestic enterprises. The value of information support for management of economic security of external economic activity in the process of making managerial decisions is justified. Because the quality of management decision depends on the quality of information support today. The own definition of this category is proposed. The information support for management of economic security of external economic activity of enterprises means a complex of methods, principles, special technical means and mechanisms of organization of work with information at the enterprise in order to implement a strategy of providing economic security of external economic activity. The main functions of information support for management of economic security of external economic activity of enterprises are studied. And the main of them are: providing information to the company's management; monitoring information coming from the external and internal environment; organization the information base of enterprise; distribution of information between the structures of the enterprise; dissemination of information between the enterprise and the external environment; processing of data by special technical means, their accumulation and further storage for repeated using. The information support for management of economic security of external economic activity of enterprises means purposeful process of information resources management. The information resources are considered as a complex of information or documents which are concentrated in information system of enterprises and which are suitable for collection, systematization, saving and using. Detailed review of information support with considering the influence of external environment is offered. The information support for management of economic security of external economic activity of enterprises is considered as a process consisting of the appropriate stages which are described in this paper.

Keywords: information support, economic security, information resources, information flows, external economic activity.

Постановка проблеми. Для суб'єкта господарювання інформація є основою для аналізу ефективності власної діяльності, оцінки стану зовнішнього середовища та його впливу на діяльність підприємства, основою для вивчення зовнішніх ринків та їх агентів, а також базисом для оцінювання рівня власної економічної безпеки, зокрема економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності. Однак, для будь-якого суб'єкта господарювання не вся інформація може бути корисною. Зокрема, на рівень економічної безпеки ЗЕД підприємства можуть мати негативний вплив такі чинники, пов'язані з використанням інформації, як недостовірна інформація, дезінформація, несанкціонований доступ до інформації чи її викрадення, викривлення чи спотворення інформації, брак чи навіть її надлишок. Також велике значення мають джерела надходження інформації, їх надійність та репутація. З огляду на це, особливої уваги потребує сьогодні питання інформаційного забезпечення діяльності підприємства, зокрема, інформаційного забезпечення управління економічною безпекою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних умовах інформатизації суспільного життя інформаційне забезпечення займає важливе місце в процесі управління діяльністю кожного суб'єкта господарювання. Беззаперечно вагому роль відіграє інформаційне забезпечення управління економічною безпекою підприємства-суб'єкта ЗЕД, особливо на етапі прийняття управлінських рішень. Загальновідомим є факт, що сьогодні від якості інформаційного забезпечення залежить якість прийнятих управлінських рішень та економічна ефективність господарської діяльності загалом. Саме тому велика увага приділяється науковцями питанню дослідження інформаційного забезпечення різноманітних аспектів діяльності підприємства. Можна відзначити роботи таких вчених: В.М. Гужви [1], Н.М. Головай [2], А.Г. Жарінової [3], Н.І. Гавловської [4], М.М. Бенька [5]. Водночас необхідно зазначити про недостатню кількість напрацювань, що стосуються питання інформаційного забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. Це і зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою даної роботи є обґрунтування значення інформаційного забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інформація – це не просто відомості про навколишнє середовище. Для сучасного суб'єкта господарювання це потужний ресурс, який потребує раціонального управління, оскільки чинить прямий вплив на його функціонування. В такому випадку за цілеспрямований процес управління інформаційними ресурсами відповідає інформаційне забезпечення.

Інформаційні ресурси необхідно розглядати як масиви інформації або сукупність документів в інформаційних системах (базах даних, банках даних тощо), що мають форму, придатну для збору, накопичення, зберігання та опрацювання.

В роботі [1, с.28] інформаційне забезпечення автор визначає як “сукупність методів і засобів розміщення й організації інформації, що включають у себе системи класифікації і кодування, уніфіковані системи документації, раціоналізації документообігу та форми документів, методів створення внутрішньомашинної інформаційної бази інформаційної системи”.

Інформаційне забезпечення, на думку науковця Головай Н.М. [2], передбачає “забезпеченість підприємства якісною інформацією та захист його інформаційного середовища”. Сьогодні під захистом інформаційного середовища мається на увазі захист конфіденційної інформації чи інформації, яка є комерційною таємницею, розголошення якої може нанести збитки підприємству, захист комп'ютерної техніки та програмного забезпечення від збоїв у роботі, захищеність інформаційної інфраструктури підприємства тощо.

В нашому дослідженні інформаційне забезпечення управління ЕБ ЗЕД розглядається як сукупність методів, принципів, спеціальних технічних засобів та механізмів організації роботи з інформаційними потоками на підприємстві з метою реалізації стратегії забезпечення ЕБ ЗЕД підприємства.

Інформаційне забезпечення управління ЕБ ЗЕД підприємства як система не може мати статичний характер хоча б з огляду на швидкозмінні параметри ринкового середовища. Інформаційне середовище, яке лежить в основі діяльності будь-якого суб'єкта, повинно відповідати сучасним тенденціям розвитку інформаційних технологій та їх впроваджень в господарську діяльність. Тому існує необхідність розвитку динамічного інформаційного середовища, що сприятиме узгодженій взаємодії всіх структурних підрозділів підприємства в реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки.

Враховуючи середовище функціонування підприємства (зовнішні ринки), а також тенденції розвитку інформаційних технологій, зростання швидкості та обсягів розповсюдження інформації на міжнародному рівні, на інформаційне забезпечення управління ЕБ ЗЕД вітчизняних підприємств покладено виконання наступних функцій:

- здійснення постійного моніторингу інформаційних потоків, що надходять із зовнішнього середовища;
- збір та систематизація інформації, що поширюється у внутрішньому середовищі організації;
- формування інформаційної бази підприємства (баз даних, банків даних тощо);
- аналіз вхідної інформації та приведення її до форми, доступної для подальшого опрацювання;
- забезпечення користувачів достовірною, якісною та оперативною інформацією;
- забезпечення доступу до необхідної інформації на всіх рівнях виробництва та користувачів всіх рівнів управління (стратегічного, тактичного, оперативного);
- обробка даних спеціальними технічними засобами, їх накопичення та подальше зберігання для багаторазового використання;
- забезпечення взаємодії всіх структурних підрозділів підприємства шляхом ефективного розподілу інформаційних потоків між ними;
- забезпечення взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем шляхом реалізації обміну необхідною інформацією.

Основою функціонування системи інформаційного забезпечення ЕБ ЗЕД кожного суб'єкта господарювання є інформація, що надходить із зовнішнього та внутрішнього середовища у вигляді інформаційних потоків. Досліджуючи інформаційну систему управління, автор роботи [3] виділяє чотири інформаційних потоки, що є сполучною ланкою між системою управління та об'єктом управління, а також між останнім та зовнішнім середовищем.

Перший інформаційний потік являє собою сукупність інформації про стан зовнішнього середовища функціонування підприємства, включаючи інформацію про кон'юнктуру ринку, нормативно-правові акти тощо, що надходить із зовнішнього середовища до системи управління.

Другий інформаційний потік – це інформація у вигляді звітів про діяльність підприємства, маркетингова інформація про види продукції тощо. Його дані спрямовані від системи управління до зовнішніх користувачів.

Третій інформаційний потік (прямий кібернетичний зв'язок) характеризує інформацію, що надходить із системи управління до об'єкту управління у вигляді планової, розпорядчої інформації для здійснення діяльності підприємства.

Четвертий інформаційний потік (зворотний кібернетичний зв'язок) – це облікова інформація про стан діяльності підприємства, що надходить від об'єкта управління в систему управління.

Інформаційне забезпечення ЕБ ЗЕД вітчизняних підприємств доцільно розглядати як комплексний процес, що складається з відповідних етапів (рис. 1):

Рис. 1. Зображення процесу інформаційного забезпечення управління ЕБ ЗЕД підприємства (розроблено автором)

На рис. 1 зображено процес інформаційного забезпечення ЕБ ЗЕД підприємства, який складається з наступних етапів:

1. Визначення стратегії забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
2. Збір інформації та проведення на її основі оцінки поточного рівня ЕБ ЗЕД підприємства.
3. Аналіз внутрішніх інформаційних потоків, що характеризують наявний негативний вплив різноманітних факторів на поточний рівень ЕБ ЗЕД підприємства.
4. Аналіз зовнішніх інформаційних потоків, що містять інформацію про наявні ризики та загрози ЕБ ЗЕД.
5. Аналіз на основі вхідної інформації потенційних ризиків, що надходять із зовнішнього та внутрішнього середовищ.
6. Прийняття рішень про вжиття заходів щодо усунення наслідків реалізованих загроз або ж вжиття заходів превентивного характеру.
7. Збір інформації про процес виконання прийнятих управлінських рішень.
8. Збір інформації про ефективність реалізованих заходів.
9. Проведення повторної оцінки рівня ЕБ ЗЕД підприємства та прийняття відповідних управлінських рішень.

Таким чином, на початковому етапі процесу інформаційного забезпечення управління ЕБ ЗЕД підприємства базисним матеріалом є вхідна інформація у вигляді необроблених інформаційних потоків, яка на кінцевому етапі постає у вигляді управлінських рішень.

Висновки. Величезна кількість інформації у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування підприємства, хаотичність її надходжень може негативно вплинути на діяльність суб'єкта. Систематизація інформаційних потоків, їх оптимальне перетворення у раціональні управлінські рішення можливі за ефективного інформаційного забезпечення управління ЕБ ЗЕД підприємства. Головним завданням останнього є приведення інформаційних масивів до форми, доступної для їх збору, накопичення, зберігання та опрацювання з метою забезпечення реалізації стратегії ЕБ ЗЕД підприємства.

Одним із основних компонентів інформаційного забезпечення управління ЕБ ЗЕД підприємства є джерела інформації, які характеризуються наявністю різноманітних підходів до їх визначення. Саме розгляд даного питання є подальшим завданням перспективних досліджень.

Література

1. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах : навч. посібник / Гужва В.М. – К. : КНЕУ, 2001. – 400 с.
2. Головай Н.М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / Н.М. Головай, Л.І. Пославська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10 (36). – С. 302–304.
3. Жарінова А.Г. Інформаційне забезпечення механізму управління інтелектуальною власністю / А.Г. Жарінова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10(136). – С. 46–51.
4. Гавловська Н. І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: оцінювання, моделювання, механізм забезпечення : монографія / Гавловська Н.Г. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2016. – 480 с.
5. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія / Бенько М.М. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 336 с.

References

1. Huzhva V.M. Informatsiini systemy i tekhnologii na pidpriyemstvakh : navch. posibnyk / Huzhva V.M. – K. : KNEU, 2001. – 400 s.
2. Holovai N.M. Oblikovo-informatsiine zabezpechennia v upravlinni ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriyemstva / N.M. Holovai, L.I. Poslavska // Innovatsiina ekonomika. – 2012. – № 10 (36). – S. 302–304.
3. Zharinova A.H. Informatsiine zabezpechennia mekhanizmu upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu / A.H. Zharinova // Aktualni problemy ekonomiky. – 2012. – № 10(136). – S. 46–51.
4. Havlovska N. I. Ekonomichna bezpeka zovnishnoekonomichnoi diialnosti promyslovykh pidpriyemstv: otsiniuvannia, modeliuvannia, mekhanizm zabezpechennia : monohrafiia / Havlovska N.H. – Khmelnytskyi : FOP Melnyk A. A., 2016. – 480 s.
5. Benko M.M. Informatsiini systemy i tekhnologii v bukhgalterskomu obliku : monohrafiia / Benko M.M. – K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2010. – 336 s.

Рецензія/Peer review :03.11.2018 Надрукована/Printed : 03.12.2018
Рецензент: д.е.н., проф. Рудніченко С.М.